

KREDITNI PORTFELJ BANAKA: RAZOTKRIVANJE RAZLIKA

Sažetak

Karakter kreditnog rasta u protekle se tri godine posve promijenio. Nakon što su u fazi kreditnoga buma najbrže rasli krediti stanovništvu, krediti poduzećima rastu brže već treću godinu zaredom. Rast je izražen u sektoru velikih poduzeća, dok krediti malim i srednjim poduzećima (SME) pokazuju sporiji rast. U 2011. godini došlo je do naglog porasta kreditiranja državnih tvrtki. I inače krediti državi daleko najbrže rastu radi potreba financiranja narasloga deficita. Pritom se razlika u tempu rasta kredita po tržišnim segmentima dodatno pojačala 2011. u usporedbi s prethodnom godinom: krediti poduzećima rasli su nešto brže, a stanovništvu nešto sporije nego 2010.

Iako je 2011. donijela blagi porast BDP-a za 0,2%, pogoršana je kvaliteta kreditnog portfelja. Međutim dobra je vijest da su se omjeri pokrića loših plasmana rezervacijama poboljšali. Pri tome se primjećuje da SME segment i dalje bilježi najlošiji omjer loših plasmana, koji prelazi 20%. Omjer pokrića loših plasmana SME rezervacijama u prošloj godini bilježi rast zahvaljujući pojačanu formiranju rezervacija u usporedbi s 2010.

Anketirane banke ne očekuju značajnije promjene u svojim kreditnim politikama u 2012. Stoga u pogledu lakoće pristupa kreditima ne treba očekivati veće promjene. Prosječno očekivanje rasta kredita u 2012. kreće se između 3% i 5%, zavisno o tržišnom segmentu. Prema tome, u ovoj bi se godini mogao očekivati malo brži rast kredita stanovništvu, i malo sporiji rast kredita poduzećima nego proteklih godina.

Uvod

Banke su u prošloj godini nastavile povećavati izloženost prema državi. Potraživanja od središnje države zabilježila su rast od 15% ili 7,6 milijardi kuna. To je za 1,5 milijardu ili 24,8% više nego 2010. Takvu promjenu treba tumačiti pojačanim oslanjanjem države za financiranje deficita na domaćem tržištu.

Kreditiranje poduzeća postupno se vraća pretkriznim brzinama rasta.

Ubrzanje rasta kreditiranja poduzeća registrirano je već 2010. Taj se trend nastavio i u 2011. Štoviše, rast kredita poduzećima dodatno je ubrzan na 10,6% (u usporedbi s 8,8% 2010.), dok je rast kredita stanovništvu usporen na samo 0,9% (u usporedbi s 3,8%, prosinac na prosinac godinu dana ranije).

Kreditiranje stanovništva još se ne oporavlja, a kreditiranje države raste po brzo rastućem trendu.

U ovo doba svake godine provodimo anketu čiji je cilj prikazati detalje koji stoje iza ovih brojki. Konkretna su pitanja na koja smo pokušali dati odgovor sljedeća:

- Kako se mijenjala kvaliteta plasmana u pojedinim segmentima kreditnoga tržišta?
- Kakva je politika rezervacija u pojedinim segmentima?
- Kakve se promjene događaju s kreditnim politikama, posebno u dijelu zahtijevanih kolaterala?
- Kakva su očekivanja za tekuću godinu?

Odgovore na ova pitanja potražili smo pomoću anketnog upitnika. Upitnik ćete pronaći u dodatku na kraju rada. Ove je godine na anketu odgovorilo 10 banaka – članica HUB-a, čiji ukupni tržišni udjel prema aktivu iznosi 80,7%. Među anketiranim bankama nalazi se 5 velikih, 2 srednje i 3 male banke. Iako rezultati nisu izravno usporedivi s prošlogodišnjima jer se uzorak mijenjao¹, broj, struktura i veličina anketiranih banaka jamče da su prikazani odgovori reprezentativni za bankovni sektor u cjelini.

Uvod možemo zaključiti kratkim preliminarnim odgovorima na glavna anketna pitanja: *Kvaliteta plasmana je blago pogoršana; poboljšana je pokrivenost loših plasmana rezervacijama (što je dodatno pojačalo stabilnost ionako stabilnog sustava); značajnije promjene u kreditnim politikama ne treba očekivati; u ovoj se godini očekuje skroman kreditni rast od oko 5% - nešto brži u sektoru stanovništva, i nešto sporiji u sektoru poduzeća nego proteklih godina.* Vrijedi napomenuti da je anketa provedena prije objavljivanja vladina plana investiranja, tako da učinak eventualne realizacije toga plana nije uključen u rezultate ove ankete.

¹ Za prošlogodišnje rezultate vidjeti HUB Analizu br. 29, www.hub.hr

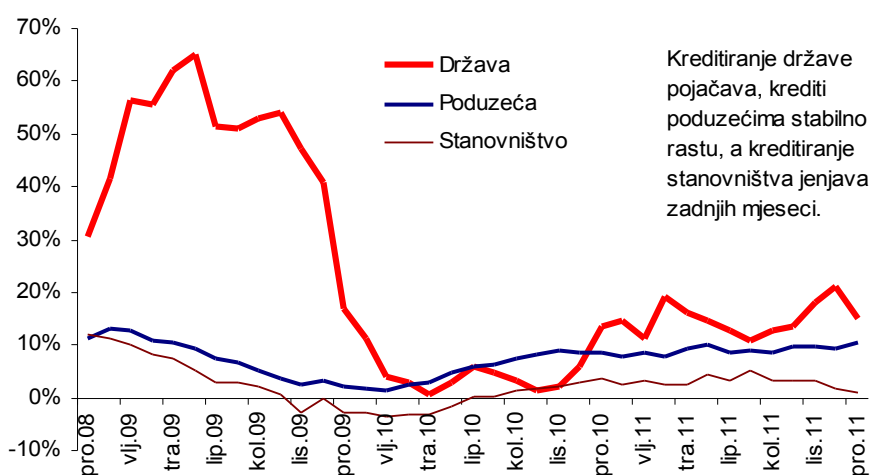
I. Trendovi

Kreditiranje triju ključnih sektora (država, stanovništvo, poduzeća) bilježi vrlo različitu dinamiku. Potraživanja banaka od države i dalje rastu u ovoj krizi, i to prema trendu koji je jako nagnut prema gore. Točnije, krajem 2008. i početkom 2009. došlo je do naglog rasta kreditiranja države. Potom je uslijedilo određeno smirenje povezano s lakšim pristupom međunarodnom tržištu tijekom 2010., no u toku krize u Eurozoni 2011. opet je pojačan oslonac vlade na domaće financiranje.

Iako otprije anemično, kreditiranje stanovništva dodatno je usporeno u drugoj polovici 2011.

Slika 1.

Rast kreditiranja u krizi: promjena u odnosu na isti mjesec protekle godine 2008:12-2011:12

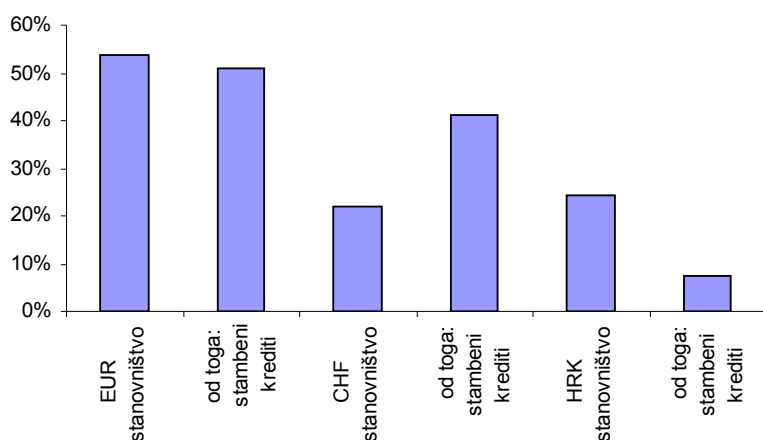

Izvor: Statistički pregled HNB-a, T. D1., www.hnb.hr

Gornja slika jasno pokazuje da su krediti stanovništvu pravi „gubitnici“ u ovoj krizi. Nakon početne kontrakcije 2009.-2010. uslijedio je blagi oporavak kreditiranja u prvoj polovici 2011.: Najveće je ubrzanje registrirano u srpnju 2011. (+5,2% u odnosu na srpanj 2010.). Međutim, kreditiranje stanovništva od tada se nalazi u apsolutnom padu.

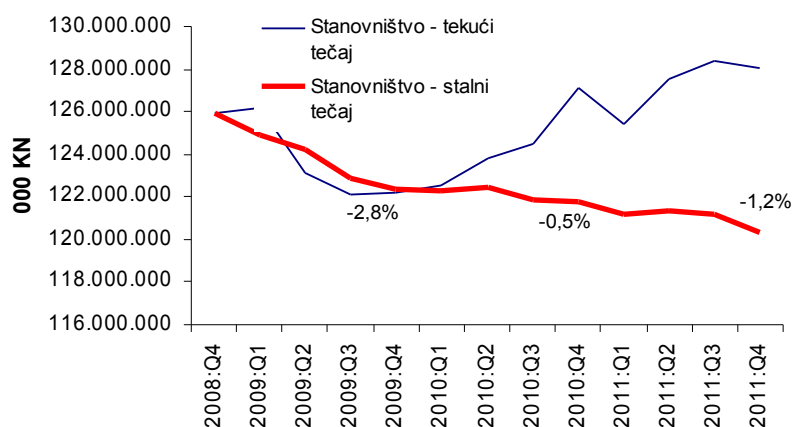
Zahvaljujući novoj supervizorskoj javnoj objavi u sklopu prilagodbe HNB-a novom načinu izvještavanja, sada možemo detaljno pratiti valutnu strukturu za pojedine vrste kredita. Struktura koja je prikazana na slici 2. omogućava računanje vrijednosti kreditnog portfelja prema tekućem i stalnom tečaju. Pri tome je pretpostavljeno da je valutna struktura na dan 31.12.2011. reprezentativna za cijelo razdoblje od kraja 2008. naovamo.

Slika 2.
Valutna struktura kredita stanovništvu, 31.12. 2011.

Napomena: u kunama su kune i ostale valute. Ova aproksimacija ne utječe bitno na rezultat.
Izvor: www.hnb.hr

Slika 3.
Kreditni stanovništvu prema tekućem i stalnom tečaju (31.12.2008.)

Napomena: postoci upisani na slici odnose se na stope promjene u odnosu na isti kvartal prethodne godine.

Izvor: izračuni Arhivanalitike na temelju tablice kvalitete kredita po sektorima, www.hnb.hr

Slika 2. pokazuje da je samo oko četvrtine kredita stanovništvu denominirano u kunama. No, ta je struktura još nepovoljnija kada se gledaju samo stambeni krediti. Kod njih je udjel čistih kuna i ostalih valuta manji od 10% zbog iznadprosječnoga udjela kredita u CHF (41,2%). Unatoč tomu, stambeni su krediti prema stalnom tečaju stagnirali (nije prikazano u dokumentu). Međutim, ukupni krediti stanovništvu, u kojima je udjel nestambenih kredita znatno pao, bilježe kontinuirani pad kada se kreditni portfelj mjeri prema stalnom tečaju: na kraju 2011. bili su za 1,2% niži nego potkraj 2010. (slika 3.).

Na žalost, HNB ne objavljuje detaljnu valutnu strukturu kredita poduzećima, ali objavljuje iznos kredita trgovačkim društvima u CHF. Udjel takvih kredita je zanemariv. Kreće se oko 2,4%. Zbog toga utjecaj tečajnih razlika kod kredita poduzećima nije ni izbliza tako izražen kao kod kredita stanovništvu, pa promjene prema tekućem tečaju predstavljaju dobru aproksimaciju stvarnih nominalnih promjena. To znači da *kreditu poduzećima osjetno rastu* – njihov je tempo rasta značajan i treba ga tumačiti jednim od važnih razloga zbog kojega je hrvatsko gospodarstvo u prošloj godini zabilježilo simbolično pozitivnu stopu rasta od 0,2%.

Za razliku od kredita stanovništvu, krediti poduzećima imaju solidnu dinamiku i prema tekućem i prema stalnom tečaju. Poticaj ubrzanju 2011. stigao je od kreditiranja državnih kompanija.

Kada je riječ o kreditima poduzećima, od valutne je strukture puno zanimljivija razlika u tempu kreditiranja državnih i privatnih trgovačkih društava (tablica 1.). Nakon dvije godine stagnacije kreditiranja državnih poduzeća, prošla je godina donijela veliki uzlet kreditiranja državnih tvrtki (+17,5%). S druge strane, tempo rasta kredita privatnim poduzećima neznatno je usporen, s 8,3% 2010. na 7,1% 2011.

Tablica 1.

Struktura kreditiranja poduzeća: državna i privatna trgovačka društva - podatci na kraju godine -

	Državna		Privatna	
	Iznos (mln HRK)	Promjena y-o-y	Iznos (mln HRK)	Promjena y-o-y
2008.	8,543	6,9%	85,572	13,6%
2009.	8,402	-1,7%	86,499	1,1%
2010.	8,462	0,7%	93,707	8,3%
2011.	9,944	17,5%	100,337	7,1%

Izvor: Mjesečna statistička izvješća, www.hnb.hr

Prikazana su kretanja tipična za produženu recesijsku situaciju u uvjetima nestabilnog financijskog stanja na europskom tržištu. Problemi s inozemnim financiranjem kod inozemnih banaka obilježili su proteklu godinu, pa se otklon državnih tvrtki od inozemstva prema financiranju kod domaćih banaka nametnuo kao prirodno rješenje. Banke su pak bile spremne zadovoljiti potražnju državnih kompanija, jer tu vrstu plasmana promatraju kao plasman niskog rizika. Sve je to na tragu ukupno povećanog kreditiranja države. Slijedom takve logike, ove plasmane treba promatrati kao dio povećanja plasmana državi u prošloj godini. Konkretno: dodamo li ovih 1,5 mlrd HRK povećanja kredita državnim kompanijama na onih 7,6 mlrd povećanja izravnih kredita državi, dolazimo do iznosa od 9,1 milijardi HRK, koji daleko premašuje porast kredita privatnom sektoru. Tamo je kreditiranje poduzeća zabilježilo rast od 6,6 milijardi kuna, dok su krediti stanovništvu, nakon korekcije za tečajne razlike, zapravo smanjeni.

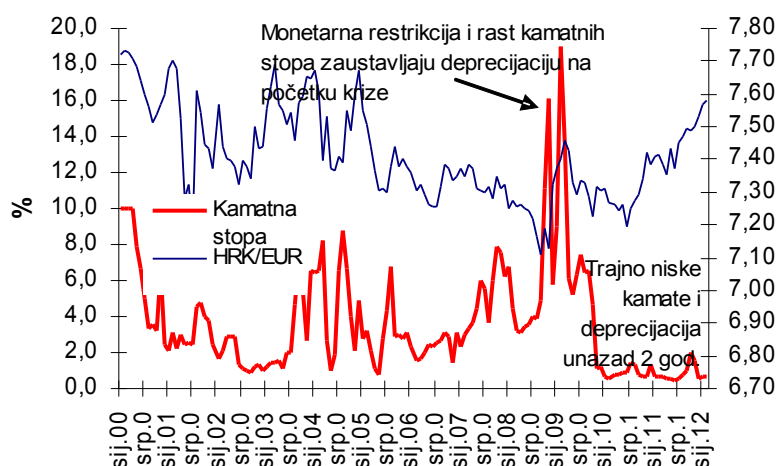
Takve promjene otvaraju staro pitanje: ne istiskuje li država svojom potražnjom privatni sektor iz kreditnog portfelja banaka?

Mislimo da je odgovor na to pitanje negativan, i to iz dvaju razloga. Prvo, prošlu je godinu obilježila likvidnost. Izostanak ozbiljnijih likvidnosnih ograničenja jasno se može vidjeti na slici 4. Ona pokazuje da su proteklu godinu obilježile povijesno niske kamatne stope tržišta novca i pritisci na deprecijaciju tečaja. U takvim je uvjetima logičnije očekivati da ograničenja kreditiranju dolaze sa strane potražnje - bilo s gledišta njene nedovoljnosti, ili s gledišta njene neadekvatnosti u pogledu profila rizika tražitelja kredita.

Iako je nominalni prirast kredita državi i njenim kompanijama puno veći od nominalnog prirasta kredita privatnom sektoru, nema dovoljno naznaka koje bi upućivale na istiskivanje privatnog sektora.

Ovaj se argument može pojačati analizom kretanja prosječnih kamatnih stopa na kredite. Kada bi ograničenja jače djelovala na strani ponude kredita nego na strani potražnje, tada bi se mogao očekivati rast kamatnih stopa, kao što je kratko bio slučaj na vrhuncu krize 2009. Međutim, tablica 1. pokazuje da su kamatne stope na kredite tijekom 2011. nastavile padati.

Slika 4.
Kamatne stope tržišta novca i tečaj EUR/HRK

Izvor: Statistički pregled, www.hnb.hr

Tablica 2. Prosječne kamatne stope na kredite banaka u Hrvatskoj

	Kamatne stope na kredite uz valutnu klauzulu				Kamatne stope na kredite u čistim kunama – prosjek*
	Stanovništvo		Poduzeća		
	Stambeni	Ostali	Dugoročni	Kratkoročni	
XII / 2002.	7,42%	10,11%	6,37%	9,34%	10,91%
XII / 2005.	4,95%	8,10%	5,18%	6,52%	9,91%
XII / 2008.	6,08%	9,02%	6,92%	8,20%	10,71%
XII / 2009.	6,45%	9,96%	7,31%	8,48%	11,12%
XII / 2010.	6,02%	8,94%	7,19%	7,95%	9,90%
XII / 2011.	5,26%	8,48%	6,37%	7,56%	9,36%

* Prikazan je ukupni prosjek zbog relativno manje važnosti ove vrste kredita.

Izvor: Hrvatska narodna banka, www.hnb.hr, SDDS, tablice G1. i G2.

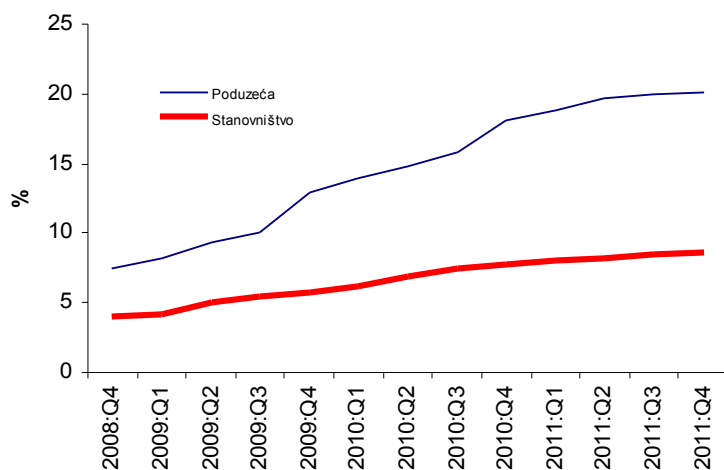
Prema tome, glavni bi razlozi za uočena kretanja mogli biti u nedostajućoj potražnji kada je riječ o stanovništvu (ljudi teže *razduživanju* kada su rizici budućih dohodaka povećani), odnosno u neadekvatnoj potražnji u pogledu rizika, kada je riječ o poduzećima.

Produžena se recesija odražava u nastavku kvarenja kvalitete kreditnog portfelja u 2011.

Pokazatelji kvalitete kredita govore tomu u prilog. Slika 5. pokazuje da se produžena recesija reflektirala u nastavku kvarenja kreditnog portfelja. S jedne je strane to posljedica sve veće prosječne starosti portfelja. Do starenja portfelja dolazi zbog slabog prirasta „mladih“ kredita, čija je kvaliteta u početku u pravilu puno bolja od kvalitete „starih“ kredita. S druge strane, riječ je o odrazu objektivnih poteškoća s kojima se stanovništvo i kompanije susreću u uvjetima produžene neizvjesnosti i recesije. U takvim su uvjetima kreditne politike prirodno zaoštrene, pa se plasmani državi i njenim poduzećima čine najboljim temeljima za sigurno poslovanje.

Slika 5.

Omjer kredita klasificiranih kao B i C prema ukupnim kreditima: stanovništvo i poduzeća 2008:Q4 – 2011:Q4

Izvor: izračuni Arhivanalitike na temelju tablice kvalitete kredita po valutama, www.hnb.hr

II. Rezultati anketiranja banaka

U nastavku prikazujemo rezultate anketiranja banaka čiji je cilj pružiti uvid u detalje kreditnog portfelja i kreditnog procesa. Ove je godine u anketi sudjelovalo 10 banaka članica HUB-a, od čega 5 velikih, 2 srednje i 3 manje banke. Deset anketiranih banaka ima ukupni tržišni udjel mjeran aktivom od 80,7%. Iako rezultati nisu izravno usporedivi s prošlogodišnjima jer se uzorak mijenjao, broj, struktura i veličina banaka u uzorku jamči da su prikazani odgovori reprezentativni za bankovni sektor u cjelini.

Anketirano je 10 banaka čiji ukupni tržišni udjel iznosi 80,7%. I anketni podaci potvrđuju da je nastavljeno kvarenje kreditnog portfelja.

Anketom pokušavamo dokučiti odgovore na sljedeća četiri pitanja:

- Kako se mijenjala kvaliteta plasmana u pojedinim segmentima kreditnoga tržišta?
- Kakva je politika rezervacija u pojedinim segmentima?
- Kakve se promjene događaju s kreditnim politikama, posebno u dijelu zahtijevanih kolateralala?
- Kakva su očekivanja za tekuću godinu?

Kvaliteta kreditnih plasmana

Podatci na uzorku banaka potvrđuju da se ukupni omjer loših plasmana nastavio pogoršavati i tijekom 2011. godine. Ukupni se omjer najviše pogoršao 2010., kada je s 5,7% 2009. narastao na 8,7% 2010. Prošle je godine došlo do daljnjeg pogoršanja za jedan postotni bod, tako da omjer s 31.12.2011. iznosi 9,7%.

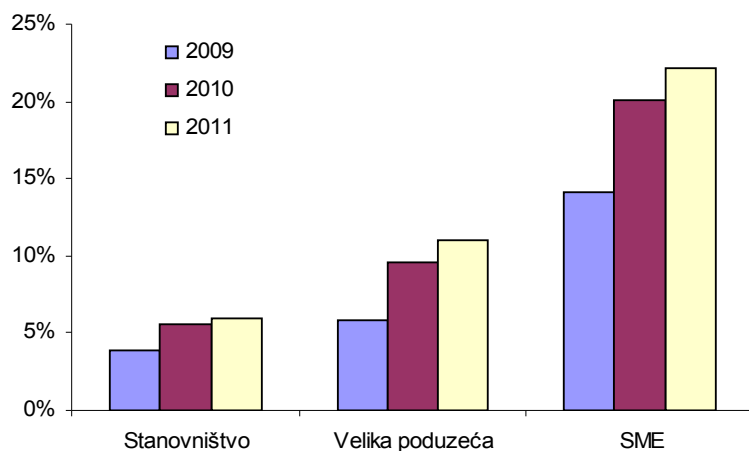
Na uzorku anketiranih banaka omjer je nešto niži od omjera kojega objavljuje HNB (12,4%). Jedan razlog proizlazi iz činjenice što je riječ o uzorku banaka, no treba uzeti u obzir i to da su ovdje u izračun uključene i izvanbilančne izloženosti kreditnom riziku (vidjeti detalje o upitniku u prilogu na kraju rada).

Upitnik omogućava razlikovanje sektora malih i srednjih poduzeća (SME) i velikih poduzeća. Iako ne postoji jedinstvena metodologija za klasifikaciju poduzeća u SME sektor, pa svaka banka koristi svoju internu metodologiju, čak i tako nesavršena klasifikacija daje dobar uvid u velike razlike koje postoje unutar sektora poduzeća.

Slika 6. pokazuje da je omjer loših plasmana daleko najveći upravo u sektoru malih i srednjih poduzeća. Štoviše, omjer je dva i više puta lošiji (veći) kod malih i srednjih, nego kod većih poduzeća. Tablica 3. na sljedećoj stranici prikazuje detaljnije rezultate – minimalne i maksimalne omjere za pojedine banke u uzorku kao i mjeru varijacije uzorka za pojedine omjere.

SME: najlošija kvaliteta plasmana i relativno najveći rast plasmana B i C, ali pokrivenost loših plasmana rezervacijama raste.

Slika 6.
Omjer loših plasmana kod anketiranih banaka 2009.-2011.

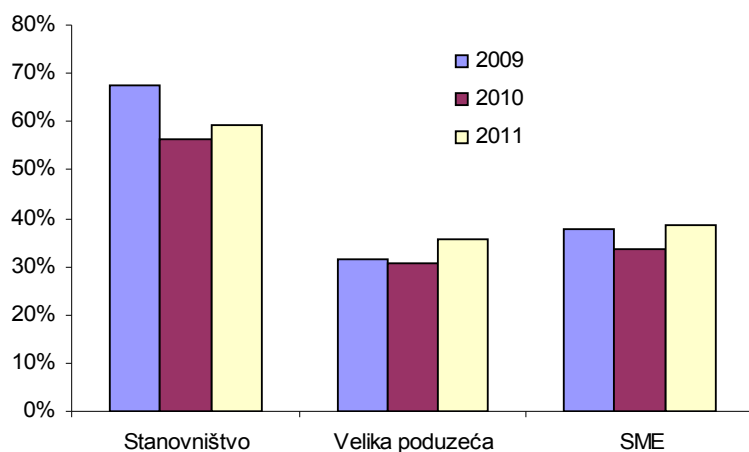

Metodološka napomena: brojke imaju karakter vaganih prosjeka jer su izračunate za uzorak u cjelini nakon što su zbrojeni iznosi za sve anketirane banke.

Rezervacije za loše plasmane

Tablica 3. na sljedećoj stranici sadrži i prikaz detaljnih podataka o omjerima rezerviranja koji pokazuju koliki je postotak loših (B i C – djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana) pokriven rezervacijama.

Slika 7.
Pokrivenost loših plasmana rezervacijama kod anketiranih banaka 2009.-2011.

Tablica 3.

Rezultati ankete banaka

u tisućama kuna	Svi klijenti (bez države i financijskih institucija)	Samo SME	Velika poduzeća	Gradani	
1	2=3+4+5	3	4	5	
Ukupna izloženost kreditnom riziku (bilančna i vanbilančna)					
2009.	191.944,00	21.441,00	64.780,00	105.161,00	
2010.	204.074,00	22.191,00	73.132,00	108.111,00	
2011.	212.225,00	23.297,00	79.245,00	109.479,00	
Ukupna izloženost klasificirana u razrede B i C (bilančna i vanbilančna)					
2009.	10.940,00	3.030,00	3.805,00	4.035,00	
2010.	17.670,00	4.453,00	7.004,00	5.971,00	
2011.	20.660,00	5.165,00	8.688,00	6.592,00	
Stanje rezervacija za identificirane gubitke na kraju godine					
2009.	5.100,00	1.142,00	1.198,00	2.733,00	
2010.	7.079,00	1.502,00	2.143,00	3.359,00	
2011.	9.087,00	1.990,00	3.093,00	3.912,00	
Omjer loših kredita					
2009.	Max	10,2%	19,4%	10,9%	7,0%
	Min	5,7%	14,1%	5,9%	3,8%
	Stdev	4,8%	8,5%	3,7%	2,8%
2010.	Max	26,5%	35,1%	27,0%	9,8%
	Min	8,7%	20,1%	9,6%	5,5%
	Stdev	7,5%	11,9%	5,4%	3,7%
2011.	Max	26,0%	33,3%	32,1%	16,4%
	Min	9,7%	22,2%	11,0%	6,0%
	Stdev	8,8%	15,0%	5,4%	3,7%
2011.	Max	6,0%	5,5%	8,5%	3,4%
	Min				
	Stdev				
Omjer rezerviranja					
2009.	Max	59,7%	67,6%	44,3%	81,2%
	Min	46,6%	37,7%	31,5%	67,7%
	Stdev	30,8%	22,8%	19,6%	42,9%
2010.	Max	10,1%	16,7%	9,1%	14,2%
	Min	46,1%	54,1%	44,6%	70,7%
	Stdev	40,1%	33,7%	30,6%	56,3%
2011.	Max	30,1%	21,1%	20,1%	36,0%
	Min	5,3%	11,0%	9,0%	10,4%
	Stdev	49,8%	63,9%	41,6%	70,1%
2011.	Max	44,0%	38,5%	35,6%	59,3%
	Min	31,11%	28,36%	16,98%	35,48%
	Stdev	6,22%	10,34%	7,32%	12,41%

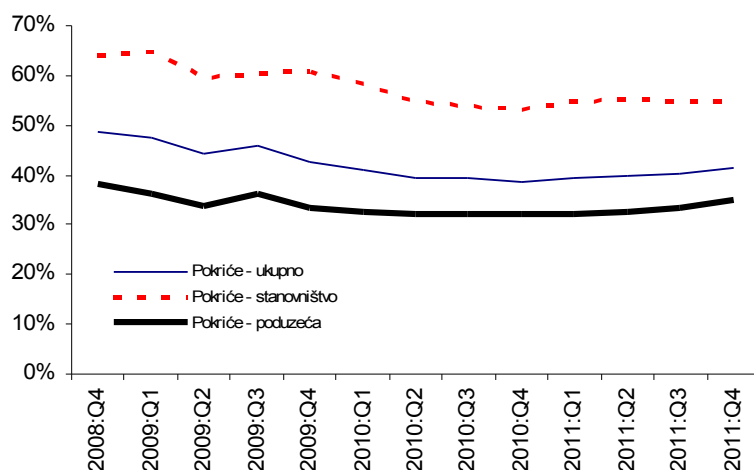
Podatci iz uzorka pokazuju uvjerljivo najviši stupanj pokrića kod stanovništva, zbog čega omjer nije trebalo bitno povećavati u tom segmentu (vraćen je na oko 60%). Kod poduzeća, gdje je pokriće rezervacijama palo u 2010. godini, došlo je do znatnog rasta pokrića 2011., i to upravo u SME segmentu koji je sada bolje pokriven rezervacijama od segmenta velikih poduzeća.

Porast omjera pokrića rezervacijama znači da su ionako stabilne banke postale još stabilnije unatoč tomu što se ne vidi izlazak iz krize.

Prikazana struktura po segmentima baca malo više svjetla na agregatne podatke koje HNB odnedavno redovito kvartalno objavljuje. Podatci HNB-a potvrđuju točnost podataka iz ankete: na slici 8. vidimo kako su se kretali omjeri pokrića rezervacijama, odnosno, kako su se povećali u toku 2011. godine. Na taj su način ionako stabilne banke postale još stabilnije i spremnije na eventualni nastavak krize.

Slika 8.

Omjeri pokrića loših plasmana rezervacijama 2008:Q4 – 2011:Q4

Izvor: izračuni Arhivanalitike na temelju tablice kvalitete kredita po valutama, www.hnb.hr

Kreditne politike

Banke u anketi odgovaraju i na pitanje o strogosti svojih kreditnih politika (upitnik u prilogu). Ne postoji sofisticirana metodologija njihova mjerenja, već osobe odgovorne za popunjavanje upitnika procjenjuju strogost kreditnih politika za pojedine tržišne segmente na Likertovoj skali od 1 do 7. Konkretno pitanje glasi:

Pretpostavite da se strogost kriterija za odobravanje kredita (kvaliteta i vrijednost kolaterala, rezultat scoringa odnosno vrijednosti financijskih pokazatelja i sl.) mjeri na skali od 1 do 7, gdje 1 označava najniži stupanj strogosti (relaksirana politika), a 7 najviši stupanj (vrlo restriktivna kreditna politika – strogi zahtjevi za odobrenje kredita).

Molimo Vas da za svaki pojedini tržišni segment subjektivno procijenite stupanj strogosti u politici odobravanja kredita i njegove promjene 2008. – 2012.

Podatak za 2012. aktualno je stanje u kreditnoj politici vaše banke.

Ne treba očekivati bitne promjene u pogledu uvjeta pristupa kreditima. Moguće je blago zaoštavanje u SME segmentu i blaga relaksacija kod državnih poduzeća i stanovništva, ali ne u stambenom kreditiranju.

Kako je riječ o posve subjektivnoj procjeni, puno veću vjerodostojnost ima subjektivna ocjena zaposlenika banke o tome kako su se bančine kreditne politike mijenjale u vremenu, od usporedbe kreditnih politika među bankama. To se potvrđuje u tablici 4. gdje je pokazano da su rasponi i varijacije oko prosječnih ocjena razmjerno velike. Ne možemo znati jesu li ti rasponi i varijacije rezultat stvarnih razlika među bankama u pogledu uvjeta odobravanja kredita, ili se varijacije nalaze pod dominantnim utjecajem subjektivnih interpretacija ispitanika.

Iako ova činjenica donekle relativizira signifikantnost samih ocjena, veće se povjerenje može pokloniti rezultatu o promjenama strogoće kreditnih politika. Za očekivati je da ispitanici imaju bolje informacije o promjenama kreditnih politika u banci u kojoj rade, nego o usporedbama kreditnih politika za veći broj banaka. U tom je smislu važno spomenuti da rezultati ankete ukazuju na to da bitne *relaksacije uvjeta za pristupanje kreditima u 2012. godini neće biti*. Kod građana i velikih poduzeća ne očekuju se bitne promjene (osim moguće blage relaksacije uvjeta kod ostalih kredita stanovništvu i državnih poduzeća). Međutim, postoji mogućnost zaoštavanja kreditnih politika prema malim i srednjim poduzećima. Uočite razliku između uvjeta kreditiranja SME segmenta i segmenta državnih tvrtki. Vagani se prosjek ocjena u državnom segmentu čak i smanjuje, dok u segmentu SME oba prosjeka uvjerljivo rastu. To je posve logično ako se ima na umu dramatično pogoršana kvaliteta kreditnog portfelja SME. Moguće je i da opisana relaksacija uvjeta za velika državna poduzeća objašnjava uzlet ove vrste kredita u 2011., o čemu je prije bilo riječi.

Tablica 4.

Rezultati ankete o kreditnim politikama i uvjetima kreditiranja

(1 – vrlo relaksirani uvjeti, 7 – vrlo strogi, zaoštreni uvjeti kreditiranja)

	Stanovništvo - stambeni			Stanovništvo – ostali krediti			Poduzeća SME			Poduzeća velika privatna			Poduzeća velika državna		
	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012
Jednostavni prosjek	4,0	4,9	5,1	4,3	5,4	5,4	4,1	5,3	5,7	4,3	5,4	5,4	4,1	5,3	5,3
Vagani prosjek	2,9	4,4	4,5	3,9	5,1	5,0	3,9	5,3	5,6	4,2	5,4	5,3	3,7	5,0	4,9
Min	2,0	4,0	4,0	3,0	5,0	4,0	3,0	4,0	5,0	3,0	4,0	5,0	2,0	4,0	4,0
Max	6,0	6,0	6,0	6,0	7,0	6,0	5,0	6,0	7,0	5,0	6,0	7,0	5,0	6,0	7,0

Očekivanja

Pitanje o očekivanom kreditnom rastu po tržišnim segmentima u tekućoj godini zaključuje anketu.

Prije nego što prikažemo očekivanja, analizirali smo vjerodostojnost očekivanja iz prošlogodišnje ankete u usporedbi s rezultatima za 2011. Podsjetimo, u 2011. došlo je do pada vrijednosti kreditnog portfelja stanovništva (mjereno stalnim tečajem) i rasta kredita poduzećima. Na temelju podataka HNB-a znamo da je segment državnih kompanija rastao brže od segmenta privatnih kompanija, a na temelju anketnih podataka (v. tablicu 3.) znamo da je segment SME rastao sporije (po stopi od oko 5%) od segmenta velikih poduzeća (8,4% iznosio je rast ukupne kreditne izloženosti na uzorku, a 10,6% iznosila je ukupna stopa rasta poduzećima koju je za prošlu godinu registrirala monetarna statistika).

Očekivanja za 2012. ukazuju na sporiji rast kredita poduzećima nego prošle godine i malo brži rast kredita stanovništvu nego prošle godine.

Tablica 5.

Rast kreditnog portfelja: očekivanja i rezultati

	Stanovništvo – stambeni*	Stanovništvo – ostali kredit*	Poduzeća SME**	Poduzeća velika privatna**	Poduzeća velika državna**
Očekivanje za 2011.***	6,8%	2,8%	5,7%	11,5%	11,5%
Rezultat 2011. (stalni tečaj)	2,9% (0,2%)	-1,1% (-2,2%)	5,0%	8,4%	8,4%
Očekivanje za 2012. – jednostavni prosjeck	5,0%	5,0%	4,5%	3,3%	3,0%
Očekivanje za 2012. – vagani prosjeck	3,1%	3,1%	3,7%	3,3%	2,6%

* Rezultati na temelju monetarne statistike

** Rezultati na temelju ovogodišnje ankete

*** HUB Analiza 29.

Usporedba anketnih predviđanja od prije godinu dana i rezultata za prošlu godinu pokazuje da anketa ima dobru moć predviđanja kada je riječ o kreditima poduzećima. Bankari su u prošlogodišnjoj anketi točno predvidjeli da će krediti poduzećima rasti brže od kredita stanovništvu. Također su točno predvidjeli da će unutar toga sektora brže rasti krediti velikim poduzećima nego SME krediti. Štoviše, tempo rasta kredita SME segmentu predvidjeli su vrlo točno. Malo su precijenili tempo rasta kredita velikim poduzećima, no ako za usporedbu uzmemo podatak iz monetarne statistike (+10,6% za prošlu godinu), onda se inicijalna procjena bankara čini dobro pogođenom.

Kada je riječ o kreditima stanovništvu, bankari su očito bili preoptimistični: potražnja stanovništva za kreditima nije se oporavila onako kako su očekivali. Međutim, bankari su točno predvidjeli da će se stambeni krediti oporavljati brže od ostalih kredita stanovništvu.

Utoliko se očekivanja bankara u ovoj anketi čine relevantnima. Očekivanja za 2012. ukazuju na sporiji rast kredita poduzećima nego prošle godine i malo brži rast kredita stanovništvu nego prošle godine.

Rezultat o sporijem rastu kredita poduzećima u 2012. u odnosu na 2011. treba tumačiti s određenom rezervom, jer je anketa provedena prije objavljivanja vladina plana investicija za ovu godinu.

Rezultat o sporijem rastu kredita poduzećima u 2012. u odnosu na 2011. treba tumačiti s određenom rezervom, jer je anketa provedena prije objavljivanja vladina plana investicija za ovu godinu.

III. Zaključak

Nakon što su u fazi kreditnoga buma najbrže rasli krediti stanovništvu, krediti poduzećima rastu brže već treću godinu zaredom. Rast je izražen u sektoru velikih poduzeća, pri čemu je u 2012. rast bio najbrži u segmentu kreditiranja državnih poduzeća. Krediti stanovništvu realno se smanjuju, što znači da se sektor stanovništva *razdužuje*.

Kreditni malim i srednjim poduzećima (SME) pokazuju najsporiji rast u sektoru poduzeća, oko 5% u prošloj godini. SME segment je ujedno najrizičniji, s omjerom loših kredita preko 20%. No dobra je vijest da je omjer pokrića loših kredita rezervacijama u prošloj godini povećan. To je dio općega trenda pokrivenosti rezervacijama koji je započeo u prošloj godini.

Anketirane banke ne očekuju značajnije promjene u svojim kreditnim politikama u 2012. Statistički je značaj registriranih promjena upitan, iako podatci ukazuju na to da je u prosjeku možda došlo do blage relaksacije kreditnih uvjeta za državne tvrtke i ostale kredite stanovništvu, te do blagog zaoštavanja u kreditnim uvjetima za mala i srednja poduzeća.

Prosječno očekivanje rasta kredita u 2012. kreće se između 3% i 5%, zavisno o tržišnom segmentu. Prema tome, u ovoj bi se godini mogao očekivati malo brži rast kredita stanovništvu, i malo sporiji rast kredita poduzećima nego proteklih godina. Potonju procjenu treba tumačiti s rezervom jer je anketa provedena prije objavljivanja vladina plana investiranja za ovu godinu.

DODATAK: Anketni upitnik**Banka:****Upitnik popunio** (e-mail):**UPITNIK****o rizičnosti pojedinih tržišnih segmenata - veljača 2012.****I. DIO**

U milijunima kuna	Svi klijenti (bez vladina sektora i financijskih institucija)	Samo SME (1)	Velika poduzeća (2)		Građani
			Javna	Privatna	
1	2	3	4	5	6
Ukupna izloženost kreditnom riziku (bilančna i izvanbilančna)					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.					
31. 12. 2011.*					
Ukupna izloženost klasificirana u razrede B i C (bilančna i izvanbilančna)					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.					
31. 12. 2011.*					
Stanje rezervacija za identificirane gubitke na kraju godine					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.					
31. 12. 2011.*					
Neto trošak rezervacija za kalendarsku godinu**					
31. 12. 2009.					
31. 12. 2010.					
31. 12. 2011.*					

* Ako revizija nije završena upišite procijenjenu vrijednost (koja se može, ali i ne mora razlikovati od vrijednosti predviđene ili zabilježene u službenim dokumentima / budžetom banke)

** Ako je iznos rashoda po ovoj osnovi veći od prihoda, kao što je uobičajeno, unesite iznos s pozitivnim predznakom; ako je iznos prihoda veći od rashoda, unesite iznos s negativnim predznakom.

Važne napomene: (1) *Segment SME je segment malih i srednjih poduzeća kako je definiran vašom poslovnom praksom (kreditnom politikom, u IT sustavu i sl.). Isto se odnosi na druge tržišne segmente na koje se odnosi upitnik. Molimo vas da odgovore upisujete za segmente za koji su vam podatci trenutno raspoloživi bez obzira na kriterije veličine i druge kriterije zbog kojih se granice tržišnog segmenta SME mogu razlikovati od banke do banke.* (2) *Molimo koristite uobičajenu klasifikaciju koja se koristi za izvještavanje HNB-a i/ili internu klasifikaciju.* (3) *U slučaju eventualnog problema s pristupom podatcima, molimo vas da minimalno popunite podatke za sve klijente i SME te povijesne podatke za 2009. i 2010. godinu.*

II. DIO: Kreditne politike

Pretpostavite da se strogost kriterija za odobravanje kredita (kvaliteta i vrijednost kolaterala, rezultat skoringa odnosno vrijednosti financijskih pokazatelja i sl.) mjeri na skali od 1 do 7, gdje 1 označava najniži stupanj strogosti (relaksirana politika), a 7 najviši stupanj (vrlo restriktivna kreditna politika – strogi zahtjevi za odobrenje kredita).

Molimo Vas da za svaki pojedini tržišni segment *subjektivno* procijenite stupanj strogosti u politici odobravanja kredita, i njegove promjene 2008. – 2012. Podatak za 2012. aktualno je stanje u kreditnoj politici vaše banke.

Neka 7 označava najstrožu kreditnu politiku za koju ste ikada čuli da ju neka banka u Hrvatskoj provodi (bez obzira je li to banka u kojoj ste trenutno zaposleni), a neka 1 označava najrelaksiraniju kreditnu politiku za koju ste ikada čuli da ju neka banka u Hrvatskoj provodi. U donjem primjeru odgovora vidimo da su kreditne politike znatno postrožene 2010. u odnosu na 2008., no 2012. su one malo relaksirane u odnosu na 2010.

2008.: 4
2010.: 7
2012.: 6

Vaši odgovori o kreditnim politikama za pojedine tržišne segmente:

Građani – stambeni krediti

2008.:
2010.:
2012.:

Građani – ostalo

2008.:
2010.:
2012.:

Poduzeća – SME

2008.:
2010.:
2012.:

Poduzeća – velika, javna

2008.:
2010.:
2012.:

Poduzeća – velika, privatna

2008.:
2010.:
2012.:

III. DIO: Očekivani rast kredita

Koliki rast ovog segmenta kreditnog portfelja očekujete u ovoj godini (upišite očekivanu nominalnu stopu rasta 31.12.2012./31.12.2011. u %):

Građani – stambeni krediti

Građani – ostalo

Poduzeća – SME

Poduzeća – velika, javna

Poduzeća – velika, privatna